

ROBERT KIYOSAKI

AUTORUL BESTSELLERULUI INTERNAȚIONAL *TATĂ BOGAT, TATĂ SĂRAC*

A close-up photograph of Robert Kiyosaki. He is wearing a dark suit jacket over a dark t-shirt. He is looking directly at the camera with a serious expression. His right hand is raised, with his index finger pointing downwards. The background is dark and out of focus.

FAKE

**BANI, PROFESORI ȘI ACTIVE CONTRAFĂCUTE
CUM MINCIUNILE TE FAC ȘI MAI SĂRAC**

INTRODUCERE

VIITORUL ESTE CONTRAFĂCUT

Această carte a fost încheiată în aprilie 2018 – și redactată pentru publicare în toamna lui 2018.

Pe 28 mai 2018 treceam pe lângă un chioșc de presă, scanând multitudinea de ziare care strigau: „Uită-te la mine!“, „Alege-mă pe mine!“, „Cumpără-mă!“, „Citește-mă!“.

Desigur, ziarele și revistele cu femei frumoase și mașini rapide pe prima pagină îmi vorbeau cel mai zgomotos. Totuși, o copertă destul de banală a revistei *Time* m-a tras de guler și mi-a zis: „Trebuie să mă citești.“ Titlul de pe copertă striga:

Cum a distrus generația mea America

Acel articol de ziar și impactul pe care l-a avut asupra mea au întârziat publicarea acestei cărți.

Ultima piesă din puzzle

Ai făcut vreodată un puzzle de 1000 de piese? Ai petrecut vreodată ore, uneori zile sau săptămâni întregi, căutând prin miile de piese până ai găsit-o, în final, pe cea de care aveai nevoie ca să termini puzzle-ul?

Acel articol din *Time* a fost ultima piesă dintre cele 1000 ale puzzle-ului meu. Un puzzle care va da o imagine despre trecut, prezent și viitor. *FAKE* trebuia să cuprindă acel articol din *Time*. Și asta însemna că *FAKE* trebuia rescrisă.

Elitele

Articolul din *Time*, din mai 2018, scris de Steven Brill, e despre elitele academice. Brill însuși face parte din elită, fiindcă a studiat la Academia Deerfield, o școală privată de elită din Massachusetts, apoi a absolvit Universitatea Yale și Dreptul tot acolo.

Citat din articolul lui Steven Brill:

„Când oamenii de succes ai generației mele [*baby boom*] au absolvit universități de elită și au intrat în lumea profesională, succesul lor a avut adesea consecințe vizibile în societate.“

Traducere: Elitele s-au lăcomit, în grija lor față de sine, în detrimentul celorlalți.

„Ele... au creat o economie construită pe înțelegeri care mutau activele dintr-o parte în alta, în loc să producă altele noi.“

Traducere: Elitele s-au concentrat pe îmbogățire, în loc să creeze afaceri noi, produse noi, mai multe locuri de muncă sau să repună pe picioare economia SUA.

„Ele au creat instrumente financiare exotice și riscante, inclusiv derivate și *swap*-uri pe riscul de credit, care au adus plăcerea profitului imediat, dar i-au separat pe cei care-și asumau riscuri de cei care suportau consecințele.“

Traducere: Elitele au creat active contrafăcute, care i-au îmbogățit pe ele și pe prietenii lor și care îi jefuiau pe toți ceilalți. Când elitele au eșuat, li s-au dat bonusuri. Familiile de rând, până la a doua generație, vor plăti pentru eșecurile elitei prin impozite mărite și inflație.

Prima piesă de puzzle

Articolul lui Brill a fost ultima piesă din puzzle-ul meu. Prima a fost lectura cărții *Grunch of Giants*, apărută în 1983.

Grunch, acronim pentru **G**ross **U**niversal **C**ash **H**eist (Furtul Universal în Masă al Banilor), a fost scrisă de dr. R. Buckminster Fuller, cunoscut îndeosebi ca futurist și ca inventator al domului geodezic.

Pavilionul SUA la Expo '67

În 1967, am făcut autostopul de la New York la Montréal ca să văd Expo '67: „Omul și Lumea lui“, promovat (asemenea celor dinainte) drept „Târgul Mondial al Viitorului“ în Canada. Pavilionul SUA de la Târgul Mondial era domul geodezic al lui Fuller.

Chiar dacă nu l-am întâlnit pe Fuller personal la Montréal, am avut norocul să studiez cu el de câteva ori, în 1981, '82 și '83. În această poză suntem eu și Fuller la „Viitorul afacerilor“, un eveniment de weekend în Kirkwood, California, aproape de lacul Tahoe, în 1981. Pentru mine, fiecare întâlnire cu Fuller a fost un moment de profundă transformare a vieții.

Cântărețul John Denver l-a numit pe Fuller „bunicul viitorului“ în cântecul „What One Man Can Do“, care îi este dedicat acestui mare om.

Fuller a murit pe 1 iulie 1983, la aproape trei săptămâni după ce avuseserăm ultima lecție împreună. Îmi amintesc că mi-am luat imediat un exemplar din *Grunch of Giants* și l-am citit. Fuller spunea multe dintre lucrurile pe care le învățaserăm eu și fiul său de la tatăl bogat. *Grunch* povestește cum bogații „jupoaie“ lumea. *Grunch* a fost prima piesă din *noul* meu puzzle de 1000 de piese.

Între 1983 și 2018 am studiat, am citit, am mers la seminare, am ascultat și am învățat de la oricine credeam eu că deține piese din puzzle-ul Grunch.

În partea a doua a acestei cărți, voi face o listă cu profesorii adevărați pe care i-am întâlnit, i-am citit sau i-am urmat, adevărații profesori, care aveau piesele puzzle-ului.

Pe 28 mai 2018, la 35 de ani după ce am citit *Grunch*, am dat peste acea ediție *Time* cu articolul lui Brill, ultima piesă din puzzle-ul de o mie. Brill confirma majoritatea îngrijorărilor și predicțiilor lui Fuller din *Grunch*.

Fuller era futurist. Multe dintre predicțiile și neliniștile din *Grunch* se adevăresc astăzi, de aceea articolul „a picat la șanc“.

Cu toate că acest articol a întârziat lansarea cărții, îi sunt recunoscător autorului pentru că ne-a împărtășit ce știe dintr-o lume despre existența căreia puțini au cunoștință – lumea celor mai bune și mai luminate elite ale SUA.

În caz că te întrebi, iată câteva dintre cele mai cunoscute fețe ale „elitelor“:

1. Președintele Bill Clinton
2. Secretarul de Stat Hillary Clinton
3. Președintele Barack Obama
4. Președintele George H.W. Bush
5. Președintele George W. Bush
6. Președintele Sistemului Federal de Rezerve Ben Bernanke

7. Președinta Consiliului de Administrație al Sistemului Federal de Rezerve Janet Yellen
8. Senatorul Mitt Romney

Și mai sunt mulți alți reprezentanți care conduc lumea pe tot globul.

Nu este o conspirație a oamenilor răi

Nu spun că aceste elite sunt formate din oameni răi (deși unii poate sunt) sau că fac parte dintr-o conspirație. Le acord prezumția de nevinovăție și cred că cei mai mulți dintre ei sunt oameni buni, care fac ce cred „că e bine“. Problema e că se cred atât de luminați, încât le lipsește capacitatea de introspecție, deci continuă să facă ce cred ei că e bine distrugând, de fapt, viețile a miliarde de oameni nevinovați.

Cine este Grunch?

Grunch și intelectualii *nu* sunt neapărat aceiași oameni. Fuller nu se referea la elite când vorbea despre Grunch. Din conferințele și cărțile lui Fuller îmi amintesc că elitele sunt marionetele, iar oamenii care conduc Grunch sunt păpușarii. După cum știi, păpușarii nu prea se arată. Ei preferă să rămână în culise, în întuneric. În această carte, voi face tot ce pot ca să îi aduc în lumina reflectoarelor.

Așadar, în această versiune revizuită a cărții...

Ce este real... și ce este fals?

Dacă nu cumva ești omul cavelor, știi că astăzi auzim numai „fals în sus“ și „fals în jos“. Aproape tot ceea ce credeam odată azi este... *fals*.

Președintele Donald Trump a popularizat termenul *fake news* când critica media – dintr-o multitudine de motive reale sau fictive, care țin de calitatea știrilor. Pe rețelele de socializare, mulți au urmăritori falși. Milioane de oameni cheltuie miliarde cumpărând produse Rolex, Louis Vuitton sau Versace contrafăcute. Există chiar și medicamente contrafăcute.

Pe 17 ianuarie 2019, *Time* a arătat diferența dintre „informare“ și „dezinformare“ (adică *fake news*) cu acest citat din cartea *Zucked*, a lui Roger McNamee: „Pe Facebook, informarea și dezinformarea sunt același lucru, ele arată la fel; singura diferență este că dezinformarea aduce mai mulți bani, deci primește un tratament mai bun.“

Acest tip de cerc vicios al dezinformării exasperează oamenii... și îi menține alarmați, agitați și nervoși.

Deep fake

Există o nouă tehnologie numită *deep fake*, care le dă amatorilor de tehnologie puterea să folosească imaginea și vocea unor oameni faimoși ca să producă filmări contrafăcute. Așa cum era de așteptat, cea mai populară utilizare a acestei tehnologii este punerea unor staruri de cinema în filme porno false. O utilizare mai periculoasă a tehnologiei *deep fake* este să arăți un lider politic puternic declarând război unei țări.

Spus mai pe șleau – nu ne mai putem crede ochilor și urechilor.

În lumea de astăzi, verificarea a ceea ce este real sau fals poate face diferența dintre bogăție și sărăcie, război și pace, poate chiar viață și moarte.

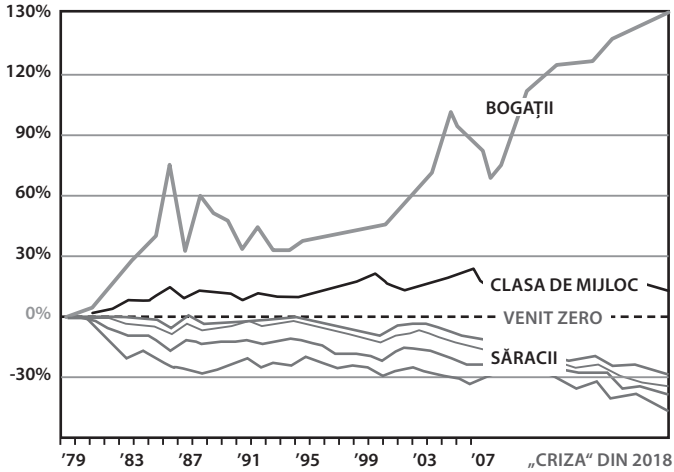
Despre ce este această carte

Această carte este despre trei tipuri diferite de falsuri:

1. **Banii contrafăcuți.** Banii falși au puterea să îmbogățească bogații, făcându-i pe săraci și pe cei din clasa de mijloc mai săraci.

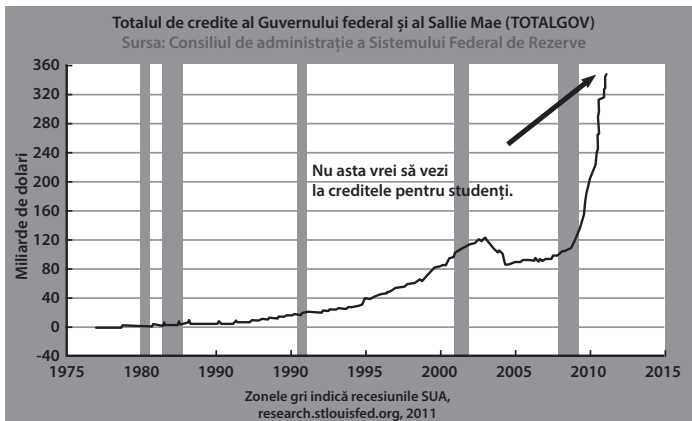
INEGALITATEA

Schimbări în cota de venit față de 1979, după impozite și inflație

Sursa: Biroul de finanțe al Congresului

2. **Profesorii contrafăcuți.** Ce te-a învățat școala despre bani? Pentru majoritatea răspunsul este „nimic“. Cei mai mulți profesori sunt oameni grozavi. Dar sistemul nostru educațional este defect, perimat și eșuează când vine vorba să pregătească elevii pentru lumea reală. În loc să ghideze elevii spre lumină, sistemul educațional duce milioane de tineri în întunericul financiar și cel mai rău tip de datorie: creditul pentru studenți.

Zonele gri indică recesiunile SUA,
research.stlouisfed.org, 2011

Datoria din creditele pentru studenți a ajuns la peste 1,2 trilioane de dolari și este cel mai important activ al guvernului SUA. În lumea juridică asta se numește șantaj.

Definițiile șantajului:

- a) Acțiunea de a șantaja (folosind forța) pentru a lua bani sau proprietăți este infracțiunea comisă de un angajat al statului care o practică;
  - b) Un suprapreț grosolan.
3. **Activele contrafăcute.** Mai întâi trebuie să înțelegem și să definim diferența dintre active și pasive (datorii).

LECȚIE DE EDUCAȚIE FINANCIARĂ

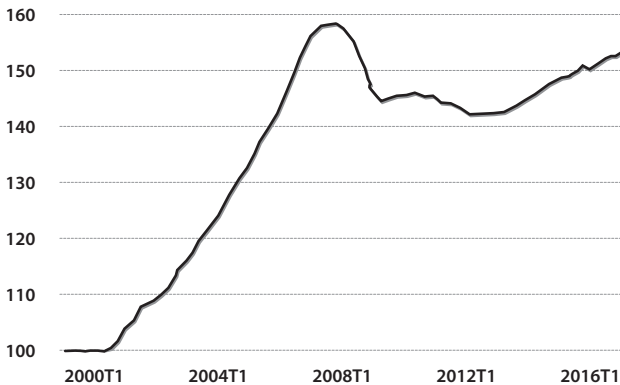
Activele îți bagă bani în buzunar.

Pasivele (datoriile) îți scot banii din buzunar.

Tatăl meu sărac zicea mereu: „Casa noastră e bunul nostru cel mai de preț.“ Tatăl meu bogat zicea: „Casa ta nu este un activ, ci un pasiv.“
Milioane de oameni își consideră casele active.

CASA TA NU ESTE UN ACTIV

Indicele prețului mondial al imobilelor a ajuns aproape la nivelul de dinaintea crizei financiare (la fel de avantajos)

Sursa: Banca Reglementelor Internaționale, Banca Centrală Europeană, Rezerva Federală Dallas, Savills și alte surse naționale

În 2008, piața imobiliară a intrat în colaps. Cu excepția câtorva orașe ca San Francisco, New York sau Honolulu, unde prețurile caselor au crescut, multe orașe din lume nu și-au revenit nici astăzi, drept dovadă graficul anterior cu date de la Fondul Monetar Internațional.

Nu este o criză imobiliară adevărată

Prăbușirea pieței imobiliare nu a fost una reală. A fost cauzată de active false – aceleași active false pe care le descrie Brill în articolul lui. Merită să repet exact ce spune:

„[Elitele] au creat o economie construită pe înțelegeri care mutau activele dintr-o parte în alta, în loc să producă altele noi. Ele au creat instrumente financiare exotice și riscante, inclusiv derivate și *swap*-uri pe riscul de credit, care au adus plăcerea profitului imediat, dar i-au separat pe cei care își asumau riscuri de cei care suportau consecințele.“

Arme financiare de distrugere în masă

Warren Buffett numește derivatele „arme financiare de distrugere în masă“.

El știe cel mai bine. Una dintre companiile lui evaluează și asigură aceste derivate.

În 2008, aproape 700 de trilioane de dolari în derivate au explodat și aproape au distrus economia mondială.

Mulți au dat vina pe cumpărătorul de „ipoteci cu grad mare de risc – subprime“ pentru prăbușirea pieței imobiliare.

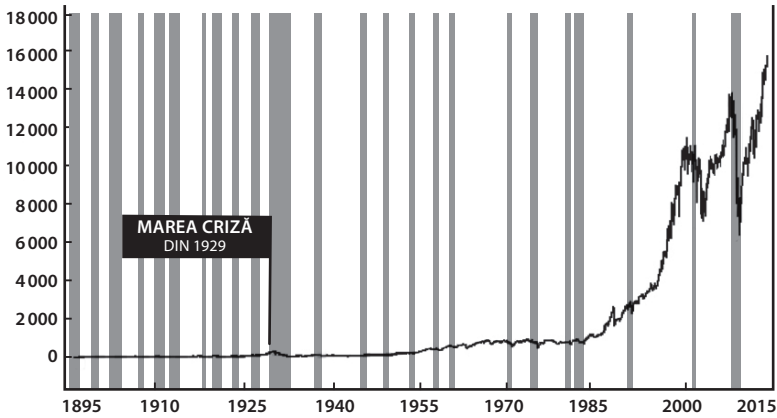
În realitate, și Brill o confirmă, elitele fabricau active contrafăcute numite derivate. Asta era problema reală.

O imagine face cât o mie de cuvinte

Pe pagina următoare este un grafic pentru cei 125 de ani de funcționare a Dow Jones Industrial Average, bursa de valori.

Dow Jones Industrial Average (DJIA) 1895–2015

Zonele gri indică recesiunile SUA

Sursa: S&P Indicii Dow Jones LLC | (2013 research.stlouisfed.org)

Bucky Fuller ne-a învățat să ne uităm mai întâi la imaginea de ansamblu, apoi la detalii. Din păcate, majoritatea investitorilor încep cu detaliile și apoi merg și mai în detaliu. De exemplu, mulți investitori se trezesc, verifică dacă ipoteca lor *preferată* e sus sau jos la bursă, apoi încep să lucreze. Ei pot fi experți în, să zicem, Amazon, dar adesea nu reușesc să vadă imaginea de ansamblu. O ipotecă printre alte câteva mii, pe o piață globală, nu îți dă multe indicii majore despre viitor.

Cum să vedem viitorul

Dr. Fuller își învăța elevii: „Dacă vrei să vezi viitorul, începe cu cea mai cuprinzătoare imagine posibilă.“ Graficul celor 125 de ani ilustrează importanța de a face un pas în spate și de a privi imaginea de ansamblu, o perspectivă mai bună despre ce s-a întâmplat într-o anumită perioadă. Mare parte din carte urmează aceleași linii ca graficul celor 125 de ani, ca să te învețe să ai o privire de ansamblu a viitorului.

Banii sunt invizibili

Alt lucru pe care îl vei învăța din carte este că banii sunt invizibili. Graficele și schemele îți dau posibilitatea să vezi cum se mișcă „banii